

Toimenpideoite TPA 10/2018 vp

Krista Mikkonen vihr ym.

Toimenpideoite ohuiden muovipussien kieltämisestä

Eduskunnalle

Maailmassa kulutetaan vuosittain arviolta noin 500—1 000 miljardia muovipussia eli yli miljoona muovipussia minuutissa. Suomessa hyvin ohuiden muovisten hedelmä- ja vihannespussien vuotuiseksi käyttömääräksi on arvioitu 900 000 000 kappaletta.

Vuosittain maapallolla tuotetusta 288 miljoonasta tonnista muovia mereen päätyy noin 10 prosenttia. Samasta ongelmasta kärsii myös Itämeri, sillä Suomen rannikoilta löytyvästä roskasta 75 prosenttia on muovia. Meressä muoviroskat takertuvat kaloihin, lintuihin ja merinisäkkäisiin. Maailmassa kuolee vuosittain arviolta satojatuhansia merieläimiä pusseihin tukehtumalla. Eläimet syövät muovinpaloja luullen niitä ravinnoksi ja voivat nääntyä nälkään. Vesistöissä muovi hajoaa hiljalleen mikromuoviksi, jota ei pysty poistamaan luonnosta. Mikromuovit sitovat itseensä myrkkijä, jotka saattavat kerääntyä merieliöstöön ja lopulta päätyä ravintoketjun kautta myös ihmisten ruokapöytiin.

Jätelain mukaan kaikessa toiminnassa on mahdollisuuksien mukaan huolehdittava siitä, että jätettä syntyy mahdollisimman vähän ja ettei jätteestä aiheudu roskaantumista taikka vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle. Valtioneuvoston hyväksymän valtakunnallisen jättesuunnitelman keskeisiin tavoitteisiin kuuluu jätteiden syntymisen ehkäiseminen. Pohjoismaiden neuvosto suosittaa, että Pohjoismaat kieltäisivät biologisesti hajoamattomat muovipussit.

Vuonna 2015 hyväksytty EU:n pakkausjätedirektiivi (94/62/EY) edellyttää jäsenmailta toimia muovisten kantokassien kulutuksen vähentämiseksi. Tavoitteena on erityisesti merten roskaantumisen vähentäminen. Direktiivin toimeenpanemiseksi ympäristöministeriö solmi vuonna 2016 Kaupan liiton kanssa vapaaehtoisen Green deal -sopimuksen. Muovikassisopimuksen tavoitteena on, että vuodessa käytettäisiin enintään 40 kassia henkeä kohti vuoden 2025 loppuun mennessä. Sopimus edellyttää, että kassoilla jaettavista maksuttomista hedelmäpusseista luovutaan kokonaan. Tehokkain tapa päästä sopimuksen tavoitteeseen on kieltää hedelmäpussien jakelu.

Ympäristöministeriön raportti "Tarkoituksenmukaiset toimet kevyiden muovisten kantokassien kulutuksen vähentämiseksi" (11/2016) selvitti EU:n pakkausjätedirektiivin täytäntöönpanotoimia Suomessa. Raportin mukaan suurin osa Suomessa kulutettavista muovisista hedelmäpusseista tuodaan EU:n ulkopuolelta. Aasiassa valmistettujen ja maahantuotujen hevipussien hinta on niin alhainen, etteivät kotimaiset valmistajat pysty kilpailemaan niiden kanssa. Biohajoavia hevipusseja puolestaan valmistetaan Suomessa, ja niitä tuodaan myös ulkomailta.

Toimenpidealoite TPA 10/2018 vp

Suomella on hyvät mahdollisuudet biohajoavien ja biopohjaisten muovien tuottamisen ja tuotekehityksen kärkimaana. Ohuiden muovipussien kieltö lisää näiden ratkaisujen kysyntää. Kun siirytään biohajoaviin muoveihin, myös suomalainen selluteollisuus saa uusia mahdollisuuksia.

Raportissa arvioitiin, että kauppakasseina käytettäviä suurempia muovipusseja uusiokäytetään usein roskapusseina, ja niiden kieltö lisää todennäköisesti roskapussien kysyntää. Pieniä hedelmäpusseja ei kuitenkaan voi uusiokäyttää vastaavalla tavalla: ne ovat liian pieniä roskapusseiksi ja usein rikkoutuvat ensimmäisen käytön jälkeen. Niiden korvaaminen biohajoavilla muovipusseilla ei siis todennäköisesti lisää merkittävästi muiden muovipussien kysyntää. Pienet biohajoavat pussit sopivat biojätteen kierrätykseen, ja ne on mahdollista uusiokäyttää biojätepusseina.

Kokemukset vastaavanlaisesta kiellosta muualla maailmassa ovat olleet rohkaisevia. Italia on ainoana EU-maana kieltänyt muiden kuin biohajoavien kassien markkinoille tuonnin, ja kieltö tuli voimaan vuonna 2011. Kielto koskee kaikkia tuotesektoreita ja kaikentyyppisiä ei-biohajoavia kantokasseja. Uudelleenkäytettävät muovikassit eivät kuulu kiellon piiriin. Kiellon taustalla on halu tukea Italian maataloussektoria sen pyrkimyksissä biopohjaisten materiaalien tuotteistamisessa.

Muovipussikieltoja on voimassa monessa maassa eri puolilla maailmaa. Yhdysvalloissa esimerkiksi San Franciscon kaupunki kielsi vuonna 2007 suurilta kauppaketjuilta ja myöhemmin myös ravintoloilta kertakäyttöisten muovikassien jakelun. Ruanda on kieltänyt vuonna 2008 ei-biohajoavien ja 100 mikronia ohuempien muovisten kantokassien käytön. Etelä-Afrikka on kieltänyt alle 30 mikronin paksuiset muovipussit kokonaan. Muovipussit on kielletty myös Keniassa, Eritreassa, Mauritaniassa, Tansaniassa ja Ugandassa.

Kiina kielsi ohuet hedelmäpussit ja määräsi kauppakassit maksullisiksi vuonna 2008. Seurauksena Kiinassa käytetään noin 50 % vähemmän muovipusseja säästäten noin 40 miljardia pussia vuodessa. Ennen kieltöä maassa käytettiin arviolta kolme miljardia muovipussia päivittäin. Hong Kong on kieltänyt ohuet muovipussit, minkä seurauksena pussien kulutus laski 90 %.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ohuiden, alle 15 mikronin vahvuisten biohajoamattomien muovipussien jakelun kieltämiseksi vähittäiskaupoissa.

Helsingissä 23.2.2018

Krista Mikkonen vihr
Johanna Karimäki vihr